

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

VURDERINGSINNLEVERING

Opplysningane finn du på StudentWeb under Innsyn – Vurderingsmelding

Emnekode: LU2-PEL415

Emnenavn: Pedagogikk og elevkunnskap 2b 5-10.

Vurderingsform: Bachelor.

Kandidat: Sigbjørn Jonassen.

Kandidatnr: 203

Leveringsfrist: 16.mai 2014.

Ordinær eksamen eller kontinuasjon: Ordinær.

Fagansvarlig: Torunn Hetland og Camilla Bjelland.

BEKREFTELSE

Jeg gir med dette samtykke til at Bacheloroppgaven min kan publiseres på Internet gjennom biblioteket sitt elektroniske system (Bibsys) – merket med mitt navn.

Publisering er aktuelt for oppgaver med karakteren A eller B, samt unntaksvis for oppgaver der veileder/sensor måtte mene at tema/innhold er såpass spesielt at oppgaven bør offentliggjøres selv om ikke karakterkravet oppfylles.

Publisering - JA: NEI

Tittel på oppgaven:

Gutter og lesing- På hvilken måte kan det være en sammenheng mellom gutters fritidslesing og kjønnsforskjellene i målt lesekompetanse?

Navn:

Sigbjørn Jonassen

.....

Kandidat. nr.

203

.....

År/Termin:

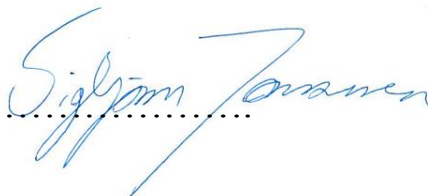
Våren 2014

.....

Kull: GLU 5-10, 2011-2015

Dato: 01.05.2014

Signatur:

Gutter og lesing

Hvilke lesevaner og holdninger til lesing har ungdomsskolegutter i 2014?

Av

Sigbjørn Jonassen

Våren 2014

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

Sammendrag:

Oppgaven er knyttet opp mot gutters lesevaner og holdninger til lesing. Formålet var å kartlegge ulike sider ved gutters motivasjon og holdninger til lesing, samt hva og hvordan de leser på fritiden. Norsk skole har i en årrekke hatt alvorlige kjønnsforskjeller i lesing, både når det kommer til lesehastighet og leseforståelse. Det er disse kjønnsforskjellene som danner bakgrunnen for oppgaven. Målet med oppgaven var å forske på hvor vidt gutters holdninger til lesing og lesevaner på fritiden kan ha en sammenheng med kjønnsforskjellene i norsk skole.

I forskningsarbeidet ble både kvalitativt forskningsintervju og kvantitativt spørreskjema benyttet. Det ble samlet inn en rekke data og funn, med overordnet mål om å gi svar på og belyse flere sider ved problemstillingen. Blant annet ser man tendenser til at guttene har dårligere holdninger til lesing enn jenter. Flertallet hevder at de rett og slett ikke liker å lese. Dessuten leser de mindre skjønnlitteratur, og bruker mer tid på spilling, TV-titting og internett. Svært få bruker nevneverdig mye tid på lesing av bøker. Så lite som 1 av 10 hevder å fritidslese mer enn en gang i måneden.

Fantasy, spenning, grøsser og krim blir trukket frem som sjangre gutter foretrekker når de først skal lese skjønnlitteratur. I forskningsintervjuet var begge guttene enige om at fantasy var den sjangeren som vekket mest motivasjon og interesse hos leserne. Gutter har en tendens til å ha mer avgrensede og spesifikke preferanser når det kommer til litteratur, og er i stor grad avhengig av å kunne identifisere seg med innholdet for å oppleve leselyst. Dette innebærer blant annet at hovedpersonen må være av samme kjønn som leseren og innenfor en bestemt aldersgruppe. Samtidig må både sjanger, innhold og miljø samsvare med leserens subjektive preferanser.

Innhold:

Sammendrag	
1.0 Innledning	1
1.1 Problemstilling	2
2.0 Teori	3
2.1 Lesing	3
2.2 Kjønnforskjeller i lesing	5
2.3 Motivasjon og leselest	7
2.4 Lesevaner	8
3.0 Metode	9
3.1 Kvantitativ spørreundersøkelse og kvalitativt intervju	9
3.2 Oppgavens pålitelighet	11
4.0 Presentasjon av data	12
4.1 Kvantitativt spørreskjema	12
4.1.1 Holdninger og motivasjon til lesing	13
4.1.2 Hva gjør gutter på fritiden?	14
4.1.3 Hva og hvordan leser gutter? Og hvor mye tid bruker de på å lese?	15
4.1.4 Hva foretrekker gutter å lese innenfor skjønnlitteraturen?	16
4.1.5 Foreldres påvirkning på gutters holdninger til lesing og leselest	17
4.2 Kvalitativt forskningsintervju	18
4.2.1 Gutt med god lesekompetanse	19
4.2.2 Gutt med dårlig lesekompetanse	20
5.0 Drøfting	23
5.1 Hvilke lesevaner har gutter	23
5.1.1 Hva gjør gutter på fritiden, og hvordan kan dette påvirke lesevanene og leseferdighetene?	23
5.1.2 Gutter og skjønnlitteratur	25
5.2 Hvilke holdninger til lesing har gutter?	27
5.2.1 Gutters motivasjon og holdninger til lesing	28
5.2.2 Foreldres innflytelse og påvirkning på gutters holdninger	29
5.3 Pedagogisk nytteverdi	30
6.0 Konklusjon	32
7.0 Litteraturliste	33
8.0 Vedlegg	35
8.1 Spørreundersøkelsen	35
8.2 Intervjuguiden	37

Innledning

Lesing kan ses på som noe av det aller viktigste barn lærer i grunnskolen. Vi er deltakere i et stadig mer avansert og tekstbasert samfunn der lesekompetanse på mange måter er en av nøklene til å lykkes, både i arbeidsliv og på fritiden. Uansett hvor man befinner seg eller hva man gjør, støter en hele tiden på tekst. Å kunne avkode og forstå bokstavene, ordene og setningene er viktig for å kunne trekke ut et meningsinnhold. Daglig må man evne å lese for å kunne innhente praktiske opplysninger, være på internett, kommunisere digitalt, skaffe informasjon og å utføre diverse arbeidsoppgaver.

Det er store kjønnsforskjeller i lesing. Jenter leser både raskere og mer enn gutter, og de er flinkere til å forstå hva de faktisk leser (Roe, 2012. s. 125-129). Naturlig nok er dette alvorlig, da mange gutter vil få problemer med å strekke til i et kunnskapssamfunn som stiller stadig strengere krav til god lesekompetanse. Dessuten gir det guttene et klart handikap både i utdanning og i fremtidige yrker.

Fritidslesingen er avgjørende for et barns evne til å utvikle god lesekompetanse. Elever tilbringer totalt sett flere timer utenfor skolen enn inne i klasserommet. På denne måten vil barn som leser skjønnlitteratur hjemme ha åpenbare fordeler sammenlignet med barn som bare leser på skolen. (Lie, Kjærnsli, Roe, Turmo, 2001, s.136). Å kartlegge gutters fritidslesing vil dermed kunne gi en god pekepinn på hvor vidt dette er blant de områdene hvor gutter og jenter er ulike, og på den måten en medvirkende årsak til kjønnsforskjellene i lesing.

Som lærer må man være klar over at lav lesekompetanse kan være med på å påvirke og lamme prestasjoner gjennom hele utdanningsløpet, i absolutt alle fag. Det har stor pedagogisk nytteverdi å finne mulige forklaringer og løsninger på hvordan kjønnsforskjellene i lesing har oppstått og hvordan man kan oppnå like god leseferdighet hos begge kjønn. En del av løsningen kan nok ligge i å utvikle og gjennomføre gode undervisningsøkter som motiverer og oppfordrer gutter til å lese mer. Samtidig vet man at mye av lesingen skjer utenfor skolen og lærernes ansvarsområde, og på andre plattformer enn de man benytter i skolen. Muligens kan en av nøklene ligge i å bygge en bro mellom fritidslesingen og lesingen i skolen. På denne måten kan man øke engasjementet for lesing i skolen, samtidig som lærerne har større innflytelse over og mulighet til å påvirke elevenes fritidslesing.

Gutters holdninger og motivasjon til lesing er utvilsomt for dårlige. Noe må gjøres for å forhindre et svært alvorlig kompetanseskille mellom kjønnene. Dette er noe av det jeg brenner for som fremtidig lærer, og som motiverte meg til å skrive denne oppgaven. Ved å kartlegge gutters holdninger til lesing og deres lesevaner, håper jeg å få et verdifult innblikk i noen av de mulige årsakene til kjønnsforskjellene i lesing. På sikt kan dette være med på å gi meg bedre kunnskaper og forutsetninger til å håndtere, motivere og veilede gutter på veien mot bedre lesekompetanse.

Problemstilling

Jeg har valgt å arbeide med følgende problemstilling:

Hvilke lesevaner og holdninger til lesing har ungdomsskolegutter i 2014?

Ved å foreta et dypdykk i gutters lesevaner og holdninger til lesing, ønsket jeg å finne en indikasjon på hvorfor det er så store kjønnsforskjeller i målt lesekompetanse. Både lesingen på fritiden og holdningene til lesing kan være direkte utslagsgivende faktorer for hvorfor gutter er dårligere enn jenter på alle ferdigheter knyttet til lesing og leseforståelse.

Hovedvekten ble da lagt på å kartlegge og finne sammenhenger mellom gutters holdninger til lesing, deres lesevaner på fritiden og til slutt kjønnsforskjellene i lesing. For å kunne svare på problemstillingen har jeg benyttet både teori, forskning, statistikk og egne undersøkelser.

Sammenhengen Astrid Roe (2010) vektlegger mellom lesemengde og lesekompetanse dannet bakgrunnen for mitt arbeid med problemområdet. Denne teorien vektlegger at man blir gode lesere av å lese mye. Ved å kartlegge hva og hvor mye gutter faktisk leser på fritiden, samt hvilke holdninger de har til denne aktiviteten, kunne jeg danne meg en hypotse på hvordan dette kunne ha en sammenheng med kjønnsforskjellene man ser i norsk skole. Jeg valgte å inkludere jenter i forskningsarbeidet til tross for at hovedfokuset vil være på gutter. Dette har bakgrunn i nødvendigheten av å ha et sammenligningsgrunnlag. Å utelukkende fokusere på gutter vil kunne peke på tendenser og funn ved guttenes fritidslesing og holdninger, men ingenting å sette det opp mot og sammenligne med.

2.0 Teori

Jeg har valgt å legge vekt på fire sentrale hovedområder: Lesing, kjønnsforskjeller, motivasjon/leselyst og lesevaner. Dette har bakgrunn i deres relevans til problemstillingen, der jeg tar sikte på å kartlegge gutters holdninger til lesing og lesevaner på fritiden. Det innebærer i første omgang å finne relevant teori i tilknytning til lesing, motivasjon og kjønnsforskjeller, før jeg senere i oppgaven knytter dette opp mot min egen forskning. Astrid Roe, forsker og førsteamanuensis ved Universitetet i Oslo, er blant forskerne som danner mye av det empiriske og teoretiske grunnlaget i oppgaven.

2.1 Lesing

Lesing kan best defineres som en ferdighet der man konstruerer mening og innhold ut fra tekst. I det moderne samfunn regnes ofte lesing som en forutsetning for å kunne fungere i privatliv, utdanningssystem og arbeidsliv. I hovedsak kan man nevne avkoding og leseforståelse som de viktigste forutsetningene for leseprosessen. Begge deler må være oppfylt for at leseren skal kunne trekke ut et meningsinnhold fra setningene. Dette uttrykkes ofte gjennom modellen *lesing = avkoding x forståelse*. (Roe, 2010).

Lesing er en svært komplisert prosess, der flere komponenter må virke sammen for å gi et meningsinnhold. Språk, kognitive ferdigheter og visuelle prosesser er sentrale stikkord i leseprosessen. Avkoding og forståelse må som sagt ligge til grunn, og leseren må være bevisst på begge to og kunne evne å regulere disse uavhengig av hverandre. Man kan avkode ord og setninger fra en tekst på et fremmed språk uten å forstå meningsinnholdet. På en annen side evner man ikke å forstå innhold uten å først avkode teksten. Med andre ord må både avkoding og forståelse være til stede for at leseprosessen skal inntreffe. (Lyster, 2011, s.36-38).

Avkoding innebærer å kunne omdanne og sette sammen grafiske tegn til ord. En inngående forståelse for alfabetet og sammenhengen mellom bokstaver og fonemer i tale er svært viktig i denne prosessen. I leseopplæringen vil avkodingen bevege seg fra fonologisk lesing, der barnet lyderer seg gjennom hvert ord, og over til ortografisk avkoding, der vedkommende gjennom memorering klarer å gjenkjenne ordene uten lydering (Lyster, 2011, s.36-38). Hele opplæringen i å evne avkoding henger tett sammen med å forstå sammenhengen mellom lyder

og bokstaver. Gode avkodningsferdigheter gir ofte presis og rask lesing, som igjen gir god leseflyt. Leseforståelsesaspektet innebærer å kunne oppfatte et innhold. Mange vil peke på forståelse som selve hovedmålet med lesingen. Samtidig vil mange hevde at nettopp forståelsen, evnen til å hente ut et meningsinnhold fra en tekst, er det som skiller gode lesere fra dårlige lesere (Lyster, 2011, s.36-38).

I norsk skole omtales lesing som en av de fem grunnleggende ferdighetene i Kunnskapsløftet (LK06). Dette innebærer et tverrfaglig fokus på å gi elevene kompetanse i lesing. I følge kunnskapsløftet skal lesing integreres som en sentral del av opplæringen i alle fag i skolen, og det har blitt utarbeidet beskrivelser av hva lesing innebærer i de ulike fagene. Lesing vil praktiseres ulikt i samfunnsfag sammenlignet med kroppsøving. I kroppsøving vil elevene eksempelvis kunne innhente og forstå informasjon, f.eks om reglene i en idrett, mens man i samfunnsfag blant annet kan lese og anvende ulike kilder til å arbeide med et bestemt emne. Ofte er det norskfaget som ilegges et særskilt ansvar for å gi elevene god lesekompetanse, mens de andre fagene ofte blir brukt til å videreføre og sette til livs mengdetrening som er essensiell for å bli en god leser. Dette har en sammenheng med norskfagets læreplan, som har flere punkt sentrert rundt tekst, sjangre og lesing, samt norsklærernes kompetanse i å drive leseopplæring. (Udir, u.å).

I følge utdanningsdirektoratet (u.å) er god lesekompetanse en forutsetning for å kunne gi fremtidige generasjoner muligheten til å delta i et stadig mer komplekst og avansert arbeids- og samfunnsliv. Man møter tekst både i jobbsammenheng og på fritiden. Lesekompetansen er avgjørende for hvor vidt en person kan nytte seg av praktisk informasjon, skriftlig og digital kommunikasjon, underholdning og informasjon i jobbsammenheng. Til og med i yrker som tradisjonelt sett regnes som praktiske, stilles det i økende grad nå og i fremtiden krav om god lesekompetanse, ikke minst i forbindelse med skriftlig informasjon fra arbeidsgiver, firmaer, stat og kommune. Dette medfører et stort ansvar både for foreldre og lærere til å motivere, veilede og trene opp leseferdighetene hos barn og unge. (Utdanningsdirektoratet, u.å).

Norge har i flere år deltatt på internasjonale PISA- målinger, som blant annet kartlegger elevers lesekompetanse. PISA står for *Programme for international student assessment*, og er et prosjekt i regi av OECD. Slike internasjonale undersøkelser gir nasjoner muligheten til å sammenligne sine elevers kompetanse i lesing, matematikk og naturfag mot ungdom fra andre

deltakerland. Mange bekymringsverdige funn har blitt avdekket for Norges del, deriblant antydninger om at norske jenter ligger halvannet skoleår foran gutter på leseferdigheter. (Pisa, u.å).

2.2 Kjønnforskjeller i lesing

Det kan nærmest ses på som en allmenn oppfatning at gutter ikke leser. Rapporter slår fast at de mangler motivasjon, lese lyst og interesse. Sammenlignet med jenter viser det seg at gutter både har lav lese hastighet og dårlig lese forståelse. (Roe, 2013, s.25).

Forskning og statistikk viser at norsk skole preges av store kjønnforskjeller i målt lesekompetanse. Jenter ligger flere hakk over gutter både på lese forståelse, lese hastighet og lese mengde på fritiden. Det kan være utfordrende å peke på konkrete årsaker til dette, da det etter all sannsynlighet er et resultat av flere sammensatte forhold. Generell kjønnforskning i skolesammenheng kan nok til dels brukes for å danne et bilde av situasjonen. Mange vil peke på flere faktorer ved skolene og utdanningssystemet som kan påvirke guttenes prestasjoner. Bredesen (2004) viser blant annet til funn som peker på at skolesystemet kan være noe dårligere tilpasset gutters behov sammenlignet med jenter, blant annet når det kommer til idealet om rolige og stille elever. Gutter kan i barneårene ha et større biologisk behov for å være høylytte, markere seg og drive fysisk lek. Dessuten er det et faktum at til tross for jevn fordeling mellom gutter og jenter i skolen, ser vi en sterk overvekt av kvinnelige lærere. Fraværet av mannlige forbilder på skolene kan ses på som negativt for mange gutter, da kvinner i enkelte tilfeller kan ha vanskeligheter med å erstatte menn som identifiseringsobjekt. (Bredesen, 2004). Annen forskning argumenterer med at kvinnelige lærerne i stor grad klarer å knytte gode relasjoner til elever av begge kjønn, og at sosial bakgrunn, foreldres utdanning og oppvekstmiljø har mer relevans til elevenes læring enn biologiske kjønnforskjeller. (Postholm, Munthe, Haug, Krumsvik, 2011).

I følge Roe (2012, s.125-127) har gutter et stort behov for å kunne identifisere seg med det de leser om. Dersom flere ulike faktorer ligger til rette vil gutter kunne prestere både like bra, og i enkelte sammenhenger, bedre enn jenter i lesing. Disse faktorene knyttes spesielt til tekstens innhold, tema, sjanger, setting og språk. Å vekke lese lyst og motivasjon for tekst gir merkbare utslag på både lese hastighet, lese lyst og lese forståelse hos gutter. Til tross for at all statistikk

og forskning konkluderer med at gutter jevnt over viser lavere lesekompetanse enn jenter, så trenger ikke dette nødvendigvis å være et faktum i alle sammenhenger. Gutter kan muligens stille strengere krav til det de leser, og har ofte liten interesse av å lese noe de ikke identifiserer seg med. I skjønnlitterære tekster innebærer dette at hovedpersonen bør være eldre eller innenfor samme aldersgruppe som leseren, at handlingen, temaet og miljøet må være interessant og vekke interesse hos guttene, samt at språket, sjangeren og lengden må gå overens med vedkommendes personlige preferanser. Jenter er mer allsidige i denne sammenhengen, og er langt fra like avhengige av å kunne identifisere seg med innhold og hovedperson. (Roe, 2012). Fjortenårige gutter viser det sterkeste behovet for å kunne identifisere seg med tekst og hovedperson. Man ser ingen tydelige forskjeller mellom gutter og jenter i 4.klasse på dette området. Når gutter når pubertetsalder øker behovet for å markere sin kjønnsstilhørighet betraktelig. I denne aldersgruppen viser guttene bedre forståelse og lesehastighet relativt sett når teksten oppfattes som identifiserbar. (Roe, 2013, s. 16-17).

Muligens kan dette tyde på at kjønnsforskjellene i lesing har røtter utenfor skolesystemet. En mulig forklaring kan ligge i lesestoffet og lesemengden barnet har i oppvekstårene og på fritiden. Forskning viser til en sammenheng mellom lesekompetanse og lesemengde (Roe, 2010). Dessuten ser man antydninger til at den økte bruken av alternativ underholdning i form av TV, spill og internett kan ha gått på bekostning av lesing, spesielt hos guttene (Whitmire, 2010, s.83-85). Man ser at forskjellene mellom kjønnene verken har blitt større eller mindre for elever i 5. og 8.klasse fra 1991 og frem til 2000, men det er antydninger til at kjønnsforskjellene har økt for elever i 9. og 10.klasse. Med andre ord er den negative utviklingen mest tydelig på ungdomsskolen. Mye tyder på at kjønnsforskjellene ikke har oppstått som et resultat av at jentene har blitt bedre til å lese. Det er guttene som har fått dårligere lesekompetanse, noe som illustreres av det økende antallet gutter som befinner seg på laveste nivå i lesing. (Roe, 2008, s.146).

Tendensene er de samme internasjonalt. I alle PISA-landene viser jenter høyere lesekompetanse enn gutter. Selv i land som Finland og New Zealand avdekkes det store kjønnsforskjeller i lesing. Dette illustreres ved at 3% av jentene og 13% av guttene i Finland ikke når nivå 2 i lesekompetanse. Til sammenligning er tallene i Latvia 9% for jenter og 27% for gutter. Med andre ord er kjønnsforskjellene svært store, også i land som leverer bra resultater på PISA-undersøkelsene. (OECD, u.å).

2.3 Motivasjon og leselest

Motivasjon kan defineres på følgende måte: "(...) en samlebetegnelse på de faktorer som setter i gang og som styrer atferden i mennesker (...)". (Teigen, u.å). Man vet at motivasjonen er avgjørende for viljen til å lese. (Roe, 2011, s.38). Et barn med engasjement og interesse vil naturlig nok lese større tekstmengder enn et barn uten motivasjon for lesing. Med andre ord er det svært viktig å bygge opp en iboende interesse for lesing hos barn, enten gjennom faktabøker, skjønnlitteratur, aviser, i dataspill eller på internett. Lesestoffet må samsvare med barnets interesser. Det er rett og slett lesing som skal til for å bygge god lesekompetanse. Særlig ser man en sammenheng mellom lesing av skjønnlitteratur og gode leseferdigheter. (Lie et al., s.136).

Viktigheten av motivasjon og interesse kan illustreres ved et interessant funn fra en PISA test der guttene presterte bedre enn jentene på en refleksjonsoppgave. Denne var knyttet til en lang sammenhengende tekst, hvor jenter generelt sett pleier å prestere bedre. Tekstutdraget handlet om krigføring og drap, noe som sannsynligvis kan ha vakt guttenes interesse og gjort det enklere å svare på refleksjonsspørsmålene. Dette understøtter antagelser om at forkunnskaper og interesse har betydning for leseforståelsen (Roe 2008, s.147).

Å katlegge gutters holdninger og motivasjon til lesing kan være svært nyttig for å fastslå årsakene til at gutter leser betydelig mindre enn jenter på fritiden. I følge PISA-målinger har norske gutter lite motivasjon og den aller laveste leselesten sammenlignet med de andre nordiske landene. Dette utgjør et dårlig utgangspunkt å bygge god lesekompetanse på. Opp mot 50% av gutter sier at de ikke leser tekst for underholdningsverdi, mens tilsvarende tall for jenter er på rundt 30%. (Roe, 2010, s.98-100). Jenter bruker langt mer tid på å lese skjønnlitteratur enn gutter, mens sistnevnte bruker mer tid på dataspill. Til tross for at gutter med dette muligens utvikler gode leseferdigheter i tilknytning til multimodale tekster, er det skjønnlitterære tekster som bidrar til å utvikle den beste lesekompetansen, som i så måte gir et forsprang til jentene. (Lie et al., s.136).

Skjønnlitterære tekster krever langt mer av leseren, både når det kommer til mengde, innhold, tålmodighet og innlevelse. På denne måten bidrar de til å utvikle en langt bedre lesekompetanse enn multimodale tekster fra de fleste dataspill. (Roe, 2013, s.24). Med andre ord har jenter bedre holdning til lesing, samtidig som de både leser mer på fritiden og flere

skjønnlitterære tekster enn guttene. Det er nærliggende å tro at det er en direkte sammenheng mellom guttenes dårlige holdninger til lesing og deres faktiske lesemengde. På denne måten kan man slå fast at gutters lesekompetanse blir påvirket av den manglende motivasjonen til å lese.

2.4 Lesevaner

Som jeg tidligere påpekte er det viktig for gutter at teksten omhandler noe de kan kjenne seg igjen i og identifisere seg med. God guttelitteratur kan da kjennetegnes ved å inneholde flere faktorer, eksempelvis mannlige karakterer, en handling innenfor leserens interesseområde og personer innenfor en viss aldersgruppe (Bjørvand, 2011). Valg av skjønnlitterær sjanger er i stor grad preget av individuelle preferanser hos hver enkelt leser, selv om statistikk kan gi en indikasjon på hva gutter flest foretrekker. Fantasy, science fiction, krim og humor er sjangre som i stor grad appellerer til gutter. Action og spenning, gjerne tidlig i boken, blir sett på som viktig for å kunne opprettholde leselysten og interessen. (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2003).

Endrede lesevaner de siste årene kan være en nærliggende forklaring på hvorfor gutter leser dårligere enn jenter. Flere studier påpeker at de leser mindre på fritiden, noe som resulterer i mindre lesetrening. Samtidig ser man klare tendenser til at gutter tilbringer mer tid på PC og internett, da spesielt i forbindelse med bruken av dataspill. (Roe, 2013, s.24). Gutter er totalt sett noe mer aktive enn jenter i lesing på digitale medium, i følge PISA undersøkelsen fra 2009 (Roe, 2010, s.112-114).

PISA-resultatene fra 2009 viser at jenter bruker mye mer tid på fritidlesing enn gutter. Valg av lesestoff er også svært ulikt. Gutter foretrekker avisartikler og tegneserier, mens jenter oftere foretrekker skjønnlitteratur. Dette er interessante funn, da forskning bekrefter at elever som ukentlig leser skjønnlitteratur presterer mye bedre på leseprøver enn andre barn (Lie et al., 2001, s.136). Sammenhengen mellom skjønnlitteratur og god lesekompetanse kan skyldes tekstmengden barnet leser i slike tekster. Sammenlignet med avisartikler, hvor lesingen ofte er fragmentert og sentrert rundt overskrifter og skumlesing av bildetekst, får lesere av skjønnlitteratur en helt annen form for fordypning i tekst over tid (Roe, 2013, s.23-24).

3.0 Metode

I startfasen av arbeidet med problemområdet måtte jeg ta en beslutning om hvilken forskningsmetode som egnet seg best til å belyse min problemstilling. Dette er i stor grad et strategisk og taktisk valg, da metode alltid må tilpasses forskningsarbeidet og problemområdet, samt samsvare og være velegnet til det man ønsker å finne svar på. Både kvalitativ og kvantitativ metode har som overordnet mål å forstå samfunnet vi lever i på en bedre måte (Holme & Solvang, 1996).

Å kartlegge gutters lesevaner og holdninger til lesing krever både et konkret tallmateriale fra en større elevmasse, samt mer spesifikk og nyansert informasjon om holdninger, erfaringer og motivasjon. Med bakgrunn i dette bestemte jeg meg for å benytte både kvantitativ spørreundersøkelse og kvantitativt forskningsintervju. Postholm og Jacobsen (2011) hevder at metodekombinasjon er et ideal, der det å belyse problemstillingen gjennom flere ulike typer data kan være det optimale.

3.1 Kvantitativ spørreundersøkelse og kvalitativt intervju:

Den beste måten å kartlegge både gutter og jenters lesevaner var gjennom en kvantitativ spørreundersøkelse. En slik tilnærming henger sammen med det deduktive, det vil si å gjennomføre observasjoner og eksperimenter for å bekrefte eller avkrefte en hypotese (Postholm og Jacobsen, 2011, s.41). Ved observasjon ville jeg ikke fått tilgang til de samme opplysningene, og ved å kun fokusere på kvalitativt intervju ville det blitt vanskelig å få et pålitelig og troverdig innblikk i forskjellene mellom kjønnene, først og fremst med bakgrunn i for få informanter og et for tynt datagrunnlag. Kvantitativ spørreundersøkelse gir forskeren muligheten til å få svært mange besvarelser med konkrete svar på forhåndsbestemte og nøye planlagte spørsmål. I mitt tilfelle ville kartleggingen av lesevaner på fritiden først og fremst bli troverdig når et tilstrekkelig antall personer hadde besvart spørreundersøkelsen. Denne kvantitative metoden omfavner med andre ord flere personer og er mer strukturert, noe som gir klare fordeler når man ønsker å drive forskningsarbeid for å kartlegge tendenser innenfor en stor gruppe individer. Det er vanlig at spørsmålene standardiseres, og at alle som deltar blir stilt de samme spørsmålene og svaralternativene (Holme & Solvang, 1996).

I arbeidet med mitt problemområde er slik statistikk ideell ved at man opererer med større undersøkelsesenheter, som lettere kan peke på generelle forskjeller mellom grupperingene.

Med den kvantitative spørreundersøkelsen tok jeg sikte på å kartlegge fem hovedområder: Gutteres holdninger og motivasjon til lesing, hva gutter gjør på fritiden, hvor mye tid bruker de på lesing, hva og hvordan foretrekker de å lese, og hvordan foreldre påvirker gutters leselyst. For å tilrettelegge for et sammenligningsgrunnlag ble jentene i spørreundersøkelsen stilt de samme spørsmålene som guttene. Totalt ble det levert inn 65 besvarelser, 36 av disse fra gutter. Elevene som deltok i undersøkelsen var fra tre klasser på samme trinn ved en ungdomsskole på Vestlandet. I forkant av undersøkelsen ble det lagt vekt på å forklare elevene hvordan lesing kan innebære både skjønnlitteratur, sakprosa, sosiale medier, dataspill og nettsider. En mulig feilkilde i forhold til undersøkelsen ville potensielt vært om elevene tenkte på lesing som noe man kun gjør på skolen og i forbindelse med pensum, samt romaner. Derfor vektla jeg å åpne opp for en bredere forståelse av begrepet lesing. All lesing av tekst kan i ulik grad potensielt bidra til å heve lesekompetansen.

Jeg benyttet også kvalitativt forskningsintervju for å få mer nyansert kunnskap om holdninger, erfaringer og meninger om gutters forhold til lesing. Mens spørreundersøkelsen kunne kartlegge et stort antall personers lesevaner, er intervjuer godt egnet til å få frem enkeltmenneskers meninger (Postholm og Jacobsen, 2011, s. 43-44). Jeg var bevisst på hvilke personer jeg ønsket å intervju, og tok utgangspunkt i to gutter fra ungdomsskolen med ulik lesekompetanse og forskjellige lesevaner. På denne måten kunne jeg gå dypere inn i sammenhengen mellom en sterk og en svak leasers lesevaner og vedkommendes lesekompetanse, blant annet ved å fokusere på lesing i oppveksten, påvirkning fra familie, samt syn, holdning og motivasjon til lesing. I tillegg har intervju flere åpenbare fordeler sammenlignet med et forskningsarbeid som utelukkende fokuserer på spørreundersøkelser. Jeg var hele tiden i stand til å påvirke samtalen selv ved å stille oppfølgingsspørsmål, samt justere og tilpasse spørsmålene underveis med bakgrunn i svarene guttene gav. Dessuten kan en bedre sørge for at vedkommende har forstått spørsmålene og oppklare misforståelser man ofte kan treffe på i spørreundersøkelser. Postholm og Jacobsen (2011) nevner spesielt en mulig feilkilde ved slike intervjuer, som for så vidt også kan være aktuell i spørreskjemaer. Vedkommende kan av ulike grunner ønske å holde tilbake informasjon eller bevisst gi feilaktive svar. I denne sammenhengen er dette slett ikke utenkelig, da lesekompetanse og fritidslesing i høyeste grad kan oppleves som personlig og sårt for eleven.

Intervjuformen i mitt forskningsarbeid kan defineres som halvstrukturert intervju. (Postholm & Jacobsen, 2011). Her har man noen spørsmål utarbeid på forhånd som legger

retningslinjene på hvilken vei man ønsker at intervjuet skal gå i, samtidig som man kan foreta justeringer og benytte oppfølgingsspørsmål. Spørsmålene jeg utarbeidet på forhånd var i stor grad åpne. Tanken var å komme med spontane oppfølgingsspørsmål underveis, avhengig av hva eleven svarte og hvilken retning samtalen gikk i. Intervjuet av gutten med god lesekompetanse varte i overkant av 7-8 minutt, mens gutten med svak lesekompetanse varte 10 minutt. Jeg benyttet både lydopptaker og notater, og var nøye på å transkribere og slette lydfilene senere samme dag.

Bruken av både kvalitativ og kvantitativ metode vil i dette tilfellet kunne gi en mer nyansert og utfyllende innfallsvinkel til problemområdet. Gjennom spørreundersøkelsen kunne jeg nå ut til en stor elevmasse, skaffe mye tallmateriale og kartlegge begge kjønns lesevaner på fritiden. Deretter kunne kvalitativt forskningsintervju gi et mer dyptgående innblikk i det som spørreundersøkelser er lite egnet til å finne svar på, nemlig holdninger, motivasjon og erfaringer som gutter har i tilknytning til lesing.

3.2 Oppgavens pålitelighet

Som forsker må man kunne stille en rekke kritiske spørsmål ved undersøkelsens troverdighet. Man må vurdere en rekke feilkilder og være kritisk til om oppgaven har validitet og pålitelighet. Pålitelighet dreier seg om hvor vidt forskeren har utformet undersøkelsen og intervjuet på en god måte, både i tråd med problemområdet og empirisk teori (Postholm & Jacobsen, 2011, s. 129). Spørsmålene i både intervjuet og spørreundersøkelsen er tilknyttet problemområdet, både med mål om å gi bakgrunnskunnskap og en mer direkte kartlegging av gutters lesevaner. Jeg forsøkte hele tiden å ha en nyansert og tidsriktig innfallsvinkel til lesing, og var svært opptatt av å inkludere både lesing av multimodale tekster, bruken av digitale underholdningsmedium, samt tekster på internett og sosiale medier. Med bakgrunn i dette måtte jeg ha en bred forståelse av lesebegrepet. For å kunne svare på problemstillingen ble det da viktig å anvende empirisk forskning og teori for å skille de ulike typene lesing fra hverandre.

Validitet er et begrep som handler om hvor vidt man har bakgrunn for våre tolkninger av resultatene i undersøkelsen. Vi skiller ofte mellom indre og ytre validitet. Førstnevnte handler om det å kunne si noe om årsak og virkning, mens sistnevnte omhandler generalisering av funnene våre (Postholm & Jacobsen, 2011, s.126). Først og fremst er det viktig å ha et

tilstrekkelig antall personer som gjennomfører spørreundersøkelsen, og et utvalg personer som på en god måte representerer hele gruppen du ønsker å forske på. I mitt tilfelle innebærer dette å være nøye på å plukke ut både svake, middels og sterke lesere til både intervju og spørreundersøkelse. Antallet deltakere på den kvantitative spørreundersøkelsen var nok noe lavt i forhold til det ideelle. Mine resultater kan da i værste fall miste troverdighet og validitet i forsøket på generalisering. Å se generelle tendenser opp mot tidligere empirisk teori kunne vært enklere både ved å øke antallet deltakere og ved å benytte andre skoler og kommuner i forskningen.

Kjønnsforskjeller i lesing er et emneområde hvor det kan være mange feilkilder i forskningen. Eksempelvis kan man stille spørsmål som setter et av kjønnene i et dårlig lys og er unyansert. Det kan være enkelt å peke på funn der gutter bruker mer tid på dataspill enn jenter, mens jenter leser mer blogg. I dette tilfellet må man være bevisst på at dataspill ofte inneholder like mye tekst som blogger, og at man som forsker da må forsøke å være objektiv og nyansert når man forsøker å konkludere.

4.0 Presentasjon av data:

I dette kapitlet skal vi se nærmere på de mest interessante og relevante funnene fra spørreundersøkelsen og intervjuene. Jeg har foretatt et nøye utvalg av hvilke data som kan belyse problemstillingen på de rette måttene, samt hva det vil være mest interessant å drøfte videre i oppgaven. Mye av dataene vil da bli liggende i bakgrunnen, uten å bli omtalt nevneverdig. Allikevel må det påpekes at alle funnene bidrar til å danne et helhetsinntrykk av situasjonen, samt gi meg et bredere og bedre grunnlag til å konkludere ovenfor problemstillingen i drøftingskapitlet.

Kapitlet vil deles inn i to overordnede hoveddeler. Den ene delen tar for seg resultatene og dataene fra den kvantitative spørreundersøkelsen, og den andre delen presenteres de mest sentrale funnene fra det kvalitative forskningsintervjuet.

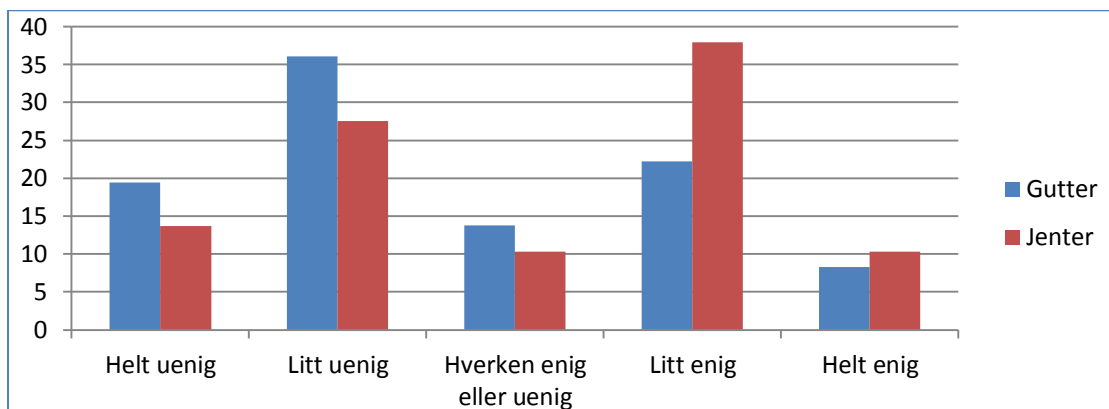
4.1 Resultater fra kvantitativt spørreskjema

Jeg har i all hovedsak konsentrert meg om å dele inn funnene fra spørreundersøkelsen i fem hovedområder. Disse fem hovedområdene vil presenteres i fem delkapitler. Hvert punkt inneholder data og funn fra spørreundersøkelsen som er relevante til de ulike fokusområdene.

4.1.1 Holdninger og motivasjon til lesing

I hvor stor grad liker gutter å lese? Leser de bare hvis de må? Hva synes de om bøker sammenlignet med andre typer underholdning? Disse tre spørsmålene fra spørreundersøkelsen gir en god pekepinn på hvilke holdninger gutter har ovenfor lesing.

Tabellen nedenfor illustrerer hvor store kjønnsforskjeller det er mellom gutter og jenters holdninger til lesing.

Figur 4.1.1 "Ta stilling til denne påstanden: Jeg liker å lese"

I underkant av 30% av guttene sier seg enige i at de liker å lese. Tilsvarende tall for jenter strekker seg opp mot 47%. Ut fra tabellen ser man tydelige tendenser til at gutter har et langt dårligere forhold til lesing enn jenter. Dette illustreres ved at 20% av guttene stiller seg svært kritiske til lesing ved å si seg *helt uenige* i påstanden, noe som utgjør en langt større prosentandel enn hos jentene. Med andre ord befinner hele 55% av guttene seg i en situasjon der de rett og slett ikke liker å lese, ved å ha sagt seg *helt uenig* eller *litt uenig*.

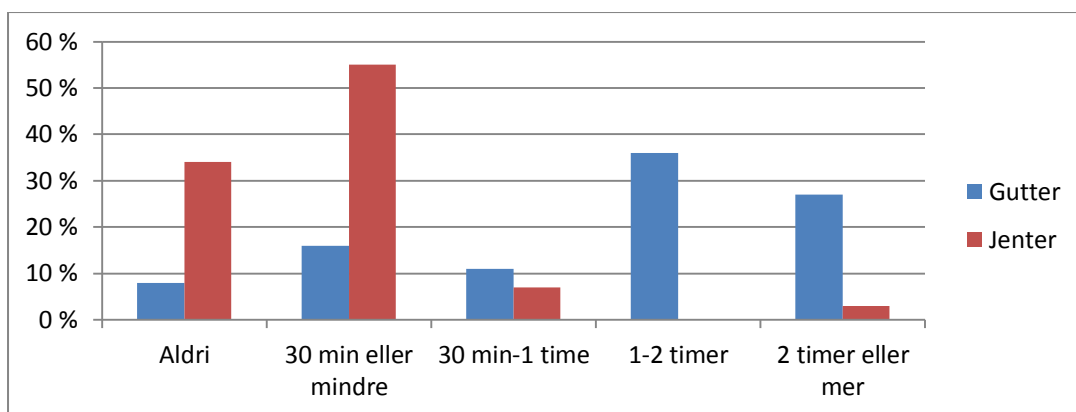
Tilsvarende resultater finner vi på spørsmålet om hvor vidt bøker er kjedeligere enn andre typer underholdning. Her er hele 86% av guttene i større eller mindre grad enige, mens bare 2% var helt uenige. Prosentandelen som er enige er adskillig lavere hos jentene, med 58%. Med andre ord stiller skjønnlitteratur og sakprosa svært svakt som underholdningsmedium for guttene sammenlignet med film, spill, musikk, tv-serier og internett. Til tross for at jentene stiller seg noe mer positive til lesing som underholdning, er heller ikke disse tallene særlig oppløftende.

Spørreundersøkelsen tok også sikte på å kartlegge om noen av elevene bare leser når de må. Dette kan eksempelvis være i forbindelse med lesing i skolesammenheng, der eleven leser

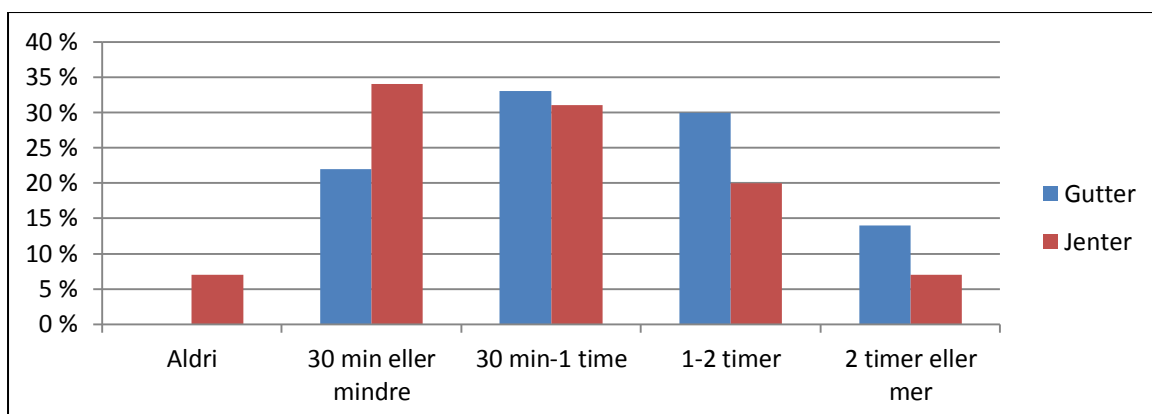
pensum til en prøve eller blir instruert av lærer i et skjønnlitterært leseprosjekt. Her oppgir 22% av guttene at de er helt eller delvis enig i påstanden, mens tilsvarende tall hos jentene ligger på 20%. Også blant de uenige er fordelingen mellom gutter og jenter temmelig lik, med i underkant av 25% oppslutning rundt alternativet *helt uenig*. Dette kan ses på som et viktig funn, da det er blant de få påstandene hvor gutter og jenter har sammenlignbare og svært lik svarprosent på alternativene.

4.1.2 Hva gjør gutter på fritiden?

Forskningsarbeidets aller største kontrast mellom gutter og jenter finner man på påstanden om hvor mye tid som brukes på spill hver dag. Hele 63% av guttene spiller over 1 time hver dag, og så mye som 27% setter daglig av 2 timer eller mer til denne aktiviteten. Hos jentene ser man en mye lavere svarprosent på begge alternativene, med en 0% oppslutning på spilling i 1-2 timer daglig, og 3% på 2 timer eller mer.

Figur 4.2.1 "Hvor mye tid bruker du hver dag på: Spill (PC, mobil, xbox, playstation)?"

Figur 4.2.2 "Hvor mye tid bruker du hver dag på: Se på TV (Tv-serier, film, netflix, youtube osv.)?"

Så mye som 44% av guttene mot 27% av jentene bruker mer enn 1 time hver dag på TV. I motsatt ende finner vi rundt 7% av jentene som hevder at de aldri ser på TV. Alle guttene har

valgt svaralternativer som gir inntrykk av at de i en eller annen grad benytter TV daglig. Resultatene fra spørreundersøkelsen slår fast at gutter i svært stor grad benytter dataspill og TV på daglig basis. Med andre ord virker de mer villige til å vie fritiden til bruken av denne typen underholdningsmedium sammenlignet med jenter.

4.1.3 Hva og hvordan leser gutter? Og hvor mye tid bruker de på å lese?

Resultatene fra spørreundersøkelsen slår fast at stadig mer av lesingen skjer digitalt og på nyere tekniske innretninger som for få år siden knapt eksisterte. Ingen oppgir at de leser skjønnlitteratur hver dag. Bare 11% av guttene ser ut til å benytte denne typen tekster en eller flere ganger i måneden på fritiden. Tilsvarende tall for andre typer bøker, eksempelvis faktabøker, biografier, hobbybøker, er nær det dobbelte, med 22%. Allikevel er heller ikke dette særlig oppløftende resultater. Noe i underkant av 1/4 av guttene benytter med andre ord disse bøkene en eller flere ganger i måneden, noe som er betydelig lavere enn bruken av digitale lesemedium. Situasjonen ser bare ut til å være marginalt bedre hos jentene, som prosentvis leser skjønnlitteratur og andre bøker noe oftere, men også her er andelen svært lav sammenlignet med digital lesing.

De samme tendensene med at jenter leser mer enn gutter ser man på spørsmål om hvilke elever som leste en bok på fritiden. Til tross for at flertallet ikke bedrev denne aktiviteten på daværende tidspunktet, var det 27% av guttene og 34% av jentene som sa seg *enig* eller *helt enig* i påstanden. Med andre ord ser man en tydelig pekepinn på at nokså mange ungdommer aktivt leser bøker i større eller mindre grad på fritiden, til tross for at holdningene til lesing må sies å være noe negative, spesielt blant gutter. Imidlertid ser man at den prosentvise andelen gutter og jenter som oppgir å lese bok på fritiden ikke stemmer spesielt godt overens med de tidligere nevnte resultatene. Her fastslo undersøkelsen at 11% av guttene leste skjønnlitteratur på fritiden hver måned, mens 27% oppgir å lese bok på fritiden. Muligens kan disse tallene til en viss grad stamme fra de 22% som leser andre typer bøker, eksempelvis biografier og hobbybøker. Allikevel er det totalt sett en relativt lav andel av elevene som aktivt benytter skjønnlitteratur som underholdning på fritiden, til tross for at andelen som oppgir å bruke bøker virker å være noe høyere.

Hele 86% av alle guttene benytter nettaviser og internettsider hver eneste dag, mot 89% av jentene. Med andre ord ser man at både gutter og jenter bruker svært lite tid på papirbasert lesing, og svært mye tid på digital lesing. Dette må ses på som en naturlig utvikling i tråd med tendensene for øvrig i samfunnet, der både aviser og magasiner mer og mer går bort fra papirformat og over til nettløsninger.

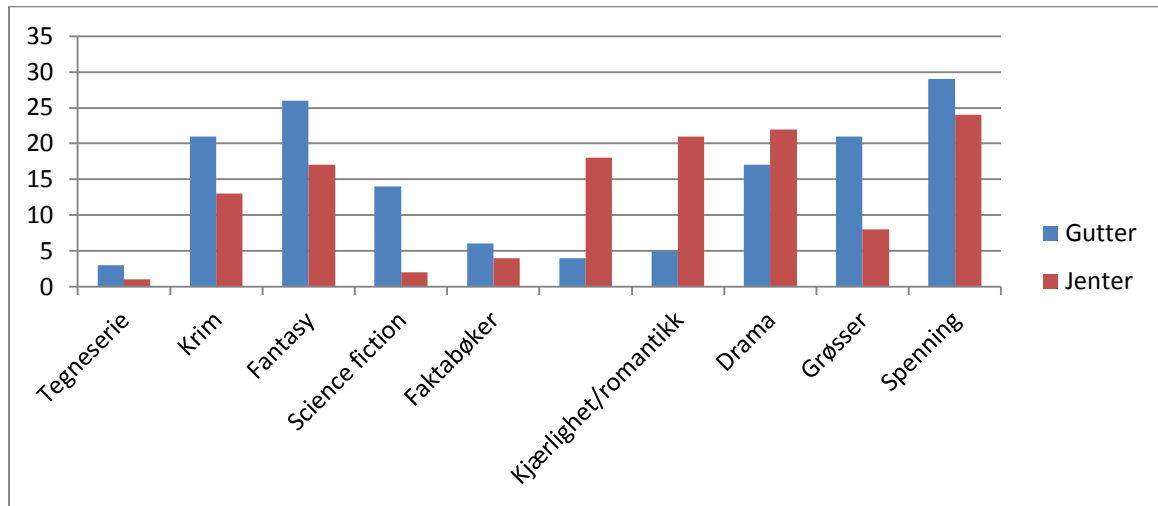
Hele 69% av guttene og 58% av jentene chatter mer enn 1 time hver dag. Til tross for at dette i seg selv kan ses på som mye, gir det ikke et helt riktig bilde av situasjonen. 38% av guttene og 34% av jentene bedriver denne aktiviteten i mer enn 2 timer hver dag. Dette var svaralternativet som fikk klart størst oppslutning fra begge kjønn. Med andre ord er dette noe ungdom bruker svært mye tid på. På denne måten både skriver og leser de enorme mengder tekst i løpet av et døgn. Spørsmålet blir da om man utvikler god lesekompetanse av dette sammenlignet med lesing av skjønnlitteratur.

Godt over halvparten av guttene bruker mer enn en time på å lese om interesser og hobbyer på internett hver eneste dag. Dette er klart mer enn jentene. Ofte innebærer dette å oppsøke diverse nyhetsartikler, diskusjonsforum og reportasjer om eksempelvis fotball, dataspill, kjendiser eller kjøretøy. Slike nettsteder inneholder ofte jevnt over mye tekst, og kan best karakteriseres som multimodale eller sammensatte tekster, med både lyd, bilde, video, spill og tekst.

4.1.4 Hva foretrekker gutter å lese innenfor skjønnlitteraturen?

Et av de mest interessante punktene i spørreundersøkelsen var utvilsomt å kartlegge kjønnsforskjeller i hvilke sjangre som ble foretrukket i skjønnlitteratur. Det ble åpnet opp for å krysse av på flere alternativer, rett og slett for å understreke at man ofte foretrekker flere ulike sjangre, og at det kan være vanskelig å peke ut en enkelt favoritt. Guttene var utvilsomt mer villige til å plukke ut sine favoritter, og var sterkest representert på hele 7 av 10 sjangre. Dette er på mange måter i strid med hva man allerede har slått fast om gutters skjønnlitterære preferanser, da de ofte omtales som svært avgrensede og lite fleksible innenfor valg av bøker. Allikevel er det enkelt å se hvilke sjangre som utmerker seg som de mest populære. Fantasy og spenning er de to sjangrene som har høyest oppslutning blant guttene, med henholdsvis 26 og 29 kryss hver. Krim og grøsser oppnår også et høyt antall avkryssninger. Hos jentene er det spesielt et funn som utmerker seg, nemlig deres oppslutning ved sjangrene

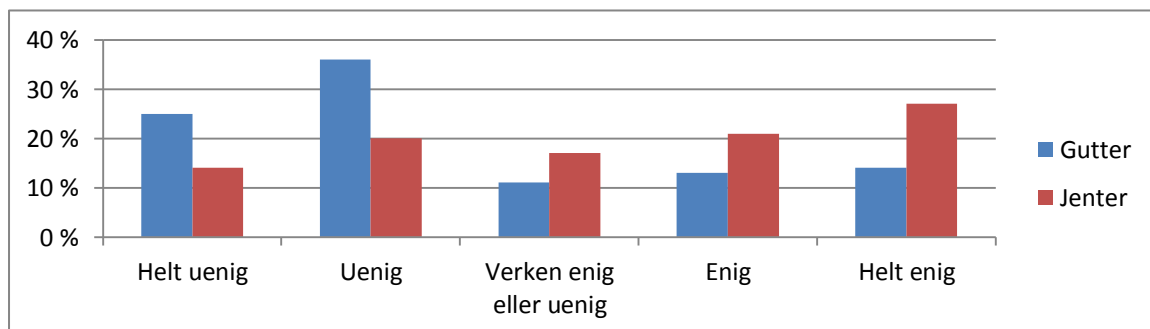
kjærlighet/romantikk og young adult, som har et svært lavt antall avkryssninger fra gutter. Lignende tendenser finner man på på science fiction, der det nærmest utelukkende er gutter som bidro med avkryssninger.

Figur 4.4.1 "Hvilken sjanger foretrekker du? Du kan ha flere kryss."

4.1.5 Foreldres påvirkning på gutters holdninger til lesing og leselyst

Foreldre er av de aller viktigste rollemodellene et barn har i oppvekstårene. Kan det være en sammenheng mellom måten foreldre behandler barna på og lesekompetansen de utvikler?

Figur 4.5.1 "Ta stilling til denne påstanden: Mine foreldre/foresatte har motivert/oppfordret meg til å lese mye bøker i oppveksten".

Guttene og jentene virker å være noe splittet og uenige i hvor vidt foreldrene motiverte og oppfordret til lesing i oppveksten. Vi ser en klar overvekt av jenter som er *enige* og *helt enige* og et flertall av gutter som er *uenige* og *helt uenige* i påstanden. Den prosentvise fordelingen ligger på 61% gutter og 34% jenter blant de som i en eller annen grad er uenige. Tilsvarende

tall for de som mer eller mindre er enige er på 27% gutter og 48% jenter.

Med andre ord er guttene noe skeptiske til om foreldrene har vært dyktige på å oppfordre til lesing i oppveksten.

På neste påstand var tendensene de samme. Elevene skulle ta stilling til om de var enige eller uenige i at de har fått mye bøker til jul og bursdager i oppvekstårene. Gutter virker å være av den oppfatning at de har fått mindre bøker til jul og bursdager enn jentene. 30% av guttene og 13% av jentene sa seg enig i påstanden. 75% av jentene og 50% av guttene mente på en annen side at de hadde fått mye bøker i oppveksten. Med andre ord slår den prosentvise fordelingen mellom kjønnene fast at bøker i større grad brukes som gaver til jenter enn til gutter.

Resultatene fra begge disse påstandene peker på klare antydninger om at foreldre til en viss grad behandler jenter og gutter ulikt når det kommer til lesing i oppveksten. Gutten blir i mindre grad oppfordret og motivert til å lese, samtidig som de får færre bøker i gave av familie og venner.

4.2 Kvalitativt forskningsintervju

Intervjuet belyser problemstillingen fra litt andre vinkler enn spørreundersøkelsen, og bidrar til å gi økt forståelse for gutters motivasjon og holdninger til lesing. I all hovedsak stilte jeg begge guttene de samme spørsmålene. Disse var fastsatt og utarbeidet på forhånd for å enklere kunne påpeke likheter og ulikheter mellom elevene. Oppfølgingsspørsmålene ble mer tiltenkt en rolle der jeg underveis kunne ta hensyn til innspillene fra guttene og følge samtalens utvikling.

Jeg vil primært dele denne seksjonen av oppgaven i to hoveddeler, basert på hvilket intervju funnene stammer fra. Først vil jeg presentere funn fra intervjuet med gutten som hadde svært god lesekompetanse, og deretter fra min samtale med gutten med lav lesekompetanse. Av hensyn til personvern og anonymitet vil gutten med god lesekompetanse heretter bli omtalt som gutt 1, og gutten med dårligere lesekompetanse referert til som gutt 2.

4.2.1 Forskningsintervju: Gutt med god lesekompetanse

Gutt 1 nærmer seg slutten av ungdomsskolealder. Han fremstår som svært reflektert og moden, men litt beskjeden og tilbakeholden. Høy utdanning og godt betalt jobb i fremtiden nevnes som noen av målene hans. På nasjonale prøver i lesing oppnår han svært gode resultater, og av lærerne blir han sett på som særdeles flink og pliktoppfyllende.

På spørsmål om han ser på seg selv som en god leser, virker han noe tilbakeholden og ydmyk:

Har jo hørt at jeg er flink til å lese, da. Husker at jeg fikk mye skryt før på barneskolen.

Nå føler jeg vel at jeg er mer normal. Vil ikke si at jeg er så spesielt flink egentlig.

Videre ønsker jeg å lære mer om hans forhold til lesing og familiens innflytelse på leseferdighetene.

Jeg leser litt på fritiden, men mest før egentlig. Joda, familien min er glade i å lese.

Broren min er eldre enn meg, og leser fortsatt mye. Foreldrene mine leser veldig mye bøker. Har mye bøker hjemme, ja.

Med andre ord hersker det liten tvil om at de fleste i hans nærmeste familie er aktive lesere. Det er nærliggende å tenke at barn som vokser opp i familier med mye lesing, selv blir aktive lesere.

Jeg ble lest for som liten ja. Og senere kjøpte mamma Donald tegneserie til meg hver uke i sikkert 10 år. Samlet på dem lenge, har fortsatt samlingen min. Nå når jeg er blitt voksen, eller, snart voksen, så leser jeg mindre. Sluttet med Donald for noen år siden. Har egentlig ikke lest en bok på lenge, blir mest på skolen, ja. Men husker flere bøker fra barndommen.

For å finne ut mer om hvordan han har utviklet så god lesekompetanse, ønsker jeg å lære mer om fritidsinteresser og hobbyer.

Nei, det blir jo mest å være med folk, det da. Har kjæreste, så er mye med hun, ja.

Ja, spiller mye spill. Men mer før egentlig. Går mest i rollespill, og Call of duty. Ikke så mye etter at jeg fikk dame.

Som oppfølgingsspørsmål ønsker jeg å kartlegge hvilke bøker han leste, hvorfor de

interesserte han og hva som var bra med dem.

Jeg leste mye om forskjellig egentlig når jeg var helt liten. Vanlige barnebøker.

Det er vel de eneste jeg husker. Likte godt stemningen de gav meg, det var veldig spennende og ganske likt mitt liv på den tiden.

Når jeg var litt eldre leste jeg mere grøsserbøker og detektivbøker. Må være mye spenning og litt action. Nå måtte det vel vært fantasy, ja. Liker vel det best nå. Harry Potter er nok de bøkene jeg har likt best. Men føler kanskje ikke det er så mye fantasy i Norge. Mest krim og jentebøker.

Med andre ord virker han opptatt av en faktor flere gutter i følge forskning og teori ser på som essensielt for en god leseropplevelse. Han må bli fenget av handlingen, han må kunne identifisere seg med innholdet og personene, og sjangeren må være riktig i forhold til personlig smak. I slutten gir han muligens en god pekepinn på hvorfor han ikke leser skjønnlitteratur som ungdom, rett og slett ved at han føler et stort vakum for fantasybøker i det norske markedet.

4.2.2 Forskningsintervju: Gutt med dårlig lesekompetanse

Gutt 2 nærmer seg også slutten av ungdomsskolealder, men bor i en annen kommune enn Gutt 1. Han virker fysisk moden for alderen, og opptrer langt mindre tilbakeholden, beskjeden og nervøs ovenfor meg sammenlignet med Gutt 1. Jobb innenfor offshore-næringen nevnes som drømmen, og mekking på moped er nevnes som en av de store interessene på fritiden.

Han fremstår mer direkte enn Gutt 1 på åpningsspørsmålet. Virker å være klar over egne svakheter og leseferdigheter.

Jeg er nok ingen god leser, nei. Men lesing har aldri vært min ting, så det gjør ikke noe.

På oppfølgingsspørsmål snakker vi litt om betydningen av god lesekompetanse. Han sier seg enig i at det er viktig å kunne lese godt, men står fortsatt på at det i hans situasjon ikke vil være utslagsgivende for jobb og fremtid.

Jeg kan mekke bil og MC. Ikke så farlig egentlig, men drømmen er jo Nordsjøen.

Videre lurer jeg på om det er noe spesielt han sliter med i lesing, om det er andre ting som interesserer han mer enn å lese, samt om hans forhold til bøker.

Tja, vet ikke helt. Har bare alltid vært vanskelig. Har nok hengt litt etter de andre. Nå

interesserer det meg ikke mer heller. Er vel egentlig ikke noe spesielt jeg sliter med i lesing. Bare å lese fort og skjønne det.

Er jo ikke sånn at jeg går hjem og leser, da. Har bedre ting å gjøre på enn det liksom. Jeg fikk moped for ikke så lenge siden, og holder på å lakkere den i garasjen til pappa. Bruker heller tid på det.

Forholdet mitt til bøker! Du spør, du. Nei, jeg leser ikke. Bøker bryr meg ikke.

Han stiller seg tvilende til om han kjenner noen på egen alder i nærmeste vennekrets eller blant guttene i klassen som leser bøker.

Nei, ikke noen jeg kjenner. Tror du blir kødda med om du sier du leser bok. Det er ikke kult i det hele tatt.

Som norsklærer er jeg nysgjerrig på årsakene til at bøker er såpass dårlig likt blant mange ungdomsskolegutter.

Nei, du, det vet jeg ikke. Det er bare sånn det er. Har ikke tenkt over det.

Jeg lurar naturligvis på hva han mener skal til for at han får interesse av en bok. Her virker han usikker. Får inntrykk av at dette ikke er en problemstilling han har brukt noe særlig med energi på tidligere.

Har faktisk prøvd å lese Ringenes herre, på grunn av filmene. De likte jeg sykt godt. Men det ble for kjedelig. Og tungt.

Videre nevner han flere faktorer han mener må være tilstede for at han skal orke å lese en bok. Allikevel virker spørsmålene å kjede ham, og det blir relativt tidlig klart at dette er noe han overhodet ikke viser interesse for.

Tja, den bør jo være fra noe jeg er interessert i, da. Kanskje en bok om biler eller motorsykler. Men av sånne vanlige bøker må det nok være litt action. Helst handle om en mann, ikke små unger eller jenter. Da orker jeg bare ikke, altså.

Med andre ord stemmer dette greit overens med det man ut fra teori og forskning vet om gutters preferanser fra skjønnlitteratur. Han er opptatt av at hovedpersonen er en han kan

identifisere seg med, og se litt opp til. Samtidig virker det å være en selvfølge at boken ikke må være for feminin eller ha for mange kvinnelige karakterer. Action, kriging og fantasy nevnes som noe han kunne tenke seg å lese om. Men han legger til at han heller ville foretrukket å se det på film eller tv-serie.

Nei, leser ikke tegneserier, det er for unger. Faktabøker? Nei, bare på skolen. Aviser leser jeg på nettet. Litt, i hvert fall. Er ikke så glad i alt sånn politikk og penger og sånt. Nyheter kan være sykt kjedelig av og til.

Han virker med andre ord ikke spesielt opptatt av lesing i papirformat. Til digital lesing er han derimot mer positiv, uten at det helt virker å gå opp for han at dette også kan karakteriseres som lesing.

Lesing på nett? Ja, joda. Jeg gjør vel det, også. Men er vel mest på facebook, instagram, snapchat og sånt. Mest på mobilen egentlig, i hvertfall på skolen. Hjemme bruker jeg PC, spiller mye da.

Joda, det blir kanskje litt lesing da, ja, på PC og sånt. Fotball og OL og sånt. Det er sant det, har ikke tenkt så mye på det. Men det er annerledes enn bøker.

Jeg får inntrykk av at gutten har lite motivasjon og interesse av å plukke opp bøker og fysisk baserte lesemedium i papirformat. Lesing digitalt er nok noe flere ungdommer gjør ubevisst, uten at de helt tenker på det som lesetrening. Det er tydelig at Gutt 2 for det meste benytter multimodale tekster i digitalt format i sin lesing på fritiden. Han opplyser også om at han som regel bruker over to timer hver dag på å spille dataspill. Får vite at han aldri har tenkt på dataspill i forbindelse med lesing før. Han er av den oppfatning at det er mye tekst i dataspill, for det meste på engelsk, og at han tror dette har hjulpet han underveis i skolegangen.

Tja, har bedre karakter i engelsk enn i norsk, så hvorfor ikke? Jeg kan mange vanskelige ord på engelsk som jeg har lært av gaming.

5.0 Drøfting:

Resultatene fra den kvantitative spørreundersøkelsen og det kvalitative forskningsintervjuet har gitt en pekepinn på hvilket forhold gutter har til lesing. I dette kapitlet vil det empiriske materialet fra min forskning settes i sammenheng med teori for å forsøke å besvare problemstillingen "*Hvilke lesevaner og holdninger til lesing har ungdomsskolegutter i 2014?*". Ved å dele problemstillingen inn i to hovedområder sitter man igjen med to overordnede spørsmål som må besvares: Hvilke lesevaner har gutter? Og hvilke holdninger til lesing har gutter? Kapitlet vil i all hovedsak bygge på denne inndelingen. I tillegg vil jeg forsøke å drøfte hvilken pedagogisk nytteverdi forskningsarbeidet potensielt kan ha, før jeg i kapittel 6 vil ta sikte på å formulere en konklusjon til oppgavens problemstilling.

5.1 Hvilke lesevaner har gutter?

For å kunne besvare dette spørsmålet må vi i første omgang finne ut hva gutter gjør på fritiden, i hvilken grad de benytter digitale lesemedium, samt hvilke skjønnlitterære sjangre de foretrekker.

5.1.1 Hva gjør gutter på fritiden, og hvordan kan dette påvirke lesevanene og leseferdighetene?

Forskning viser en klar sammenheng mellom det å lese mye og å utvikle god lesekompetanse (Roe, 2010, s. 96-98). Resultatene fra spørreundersøkelsen slo fast at gutter i større grad enn jentene velger fritidsaktiviteter som ikke direkte kan knyttes til lesing. For eksempel så vi at 63% spilte over 1 time daglig, og så mye som 27% brukte over 2 timer hver eneste dag på denne aktiviteten. Begge guttene jeg intervjuet var mer eller mindre aktive spillere, spesielt gutten med lav lesekompetanse. Samtidig er gutter mer villige til å bruke TV, serier, filmer og youtube enn jentene. Nær dobbelt så mange gutter ser en eller annen form for video i mer enn 1 time hver dag sammenlignet med jenter. Med bakgrunn i at lesemengde er viktig for å bli god til å lese, ser man nærmest umiddelbart at gutter i denne sammenhengen kan ha et åpenbart problem i hvordan de disponerer fritiden. Ungdom har et begrenset antall timer fritid til disposisjon hver dag, og når gutter velger å fylle disse med spilling og TV, kan dette potensielt gå på bekostning av lesingen, spesielt når det kommer til skjønnlitteratur.

Man kan da spørre seg i hvilken grad bruk av dataspill og TV bidrar til å utvikle god lesekompetanse hos guttene. Sammenlignet med skjønnlitteratur, vet man at spill inneholder mindre mengder tekst. Ofte kommer tekst i spill i form av enkle praktiske opplysninger, eller for å tydeliggjøre dialogen til karakterene. Man får på ingen måte like god mengdetrening som av å lese tradisjonelle bøker og en del digitale lesemedium. Situasjonen er den samme for TV. På en del utenlandske serier og filmer må man lese tekst for å få med seg innholdet, men antakelig gir heller ikke dette samme effekt som skjønnlitteratur. I slike underholdningsmedium er det ofte det visuelle som er i hovedfokus, ikke tekst.

På en annen side er gutter aktive lesere på nyere tekniske og digitale innretninger. Resultatene fra spørreundersøkelsen slår fast at de i svært stor grad benytter både chat, sosiale medier, internettsider og nettaviser i dagliglivet. Begge guttene fra forskningsintervjuet virker å ha slike digitale verktøy så innarbeidet i sin hverdag at de knapt hadde tenkt over dette som et medium for fritidslesing og utvikling av bedre lesekompetanse. Hele 86% av guttene som deltok i spørreundersøkelsen benyttet nettaviser og internettsider hver eneste dag, samtidig som 69% brukte over 1 time daglig på chatting over internett og mobiltelefon. Språket i chat og i sosiale medier baseres i stor grad på dialekt og sosiale normer, i stedet for felles fastsatte rettskrivingsregler som i bokmål og nynorsk. Spørsmålet man da kan stille seg er i hvor stor grad ungdom kan nytte sosiale medier og chat til å utvikle bedre lesekompetanse.

Muligens kan man peke på at ungdommen fortsatt aktivt benytter deelementene i modellen for lesing (Lyster, 2011, s.36-38). Både avkodingsevnen og forståelsen blir trent opp. Avkoding tar som tidligere nevnt utgangspunkt i at leseren omdanner og setter sammen grafiske tegn til ord. Ved ortografisk lesing har vedkommende memorert og gjenkjent hvert ord som er vanlig å bruke, noe som fører til at leseprosessen på sett og hvis går automatisk. Dette kan naturlig nok også gjøres på dialektspråket fra sosiale medier. Mange av ordene skrives på samme måte som i vanlig bokmål og nynorsk. En kan argumentere med at den ortografiske lesingen av elevens vanlige skriftspråk ville vært enda mer innarbeidet og automatisert om man fikk aktiv mengdetrening i dette også på fritiden, eksempelvis gjennom sosiale medier. Imidlertid kan man konkludere med at når elevene kommer opp på et visst nivå, og evner å gå fra å fonologisk lydere seg gjennom lesingen til vanlig ortografisk avkoding, vil også lesekompetansen være god nok til at denne ikke tar nevneverdig skade av å lese dialekt på sosiale medier. Leseforståelsen pekes ofte på som målet med lesingen, og ses på som et viktig moment for å skille gode lesere fra de dårlige (Lyster, 2011, s.36-38).

Trening i å forstå innholdet i tekst kan tenkes å være like god i sosiale medier som i andre lesemedium. Allikevel peker de fleste forskere på skjønnlitteratur som den beste metoden for å utvikle god lesekompetanse, da disse er langt mer kompliserte og inneholder større mengder tekst (Lie et al., s.136).

Med andre ord kan vi konkludere med følgende funn: Gutter bruker et stort antall timer på flere typer underholdning som hverken er relatert direkte til lesing eller bidrar til å heve og utvikle lesekompetansen. Her må spill og ulike former for TV trekkes frem. Dessuten ser man at de i svært stor grad benytter digitale verktøy og internett i hverdagen. Det kan diskuteres i hvilken grad disse bidrar til å heve lesekompetansen, men mye tyder på at bruken av skjønnlitteratur som underholdningsmedium fortsatt er det ideelle.

5.1.2 Skjønnlitteratur

Ingen av elevene i spørreundersøkelsen oppgir at de leser skjønnlitteratur hver dag. Heller ikke guttene jeg intervjuet så på dette som noen sentral del av hverdagen. Lesing av skjønnlitteratur kan på mange måter ses på som den ideelle fritidsaktivitet for å utvikle god lesekompetanse. Da er det svært trist at ungdom i så liten grad velger å bruke tid på å lese skjønnlitterære bøker. I følge Astrid Roe (2010, s.98-100) hevder opp mot 50% av guttene at de ikke benytter lesing som en form for underholdning på fritiden. Allikevel oppgir 27% av guttene i min spørreundersøkelse at de leser en bok på fritiden, uten å spesifisere hvor vidt dette gjeldet skjønnlitteratur eller andre typer bøker. På en annen side svarer så lite som 11% at de leser skjønnlitteratur mer enn en gang i måneden. Naturlig nok er det lite samsvar mellom disse to funnene, og det er nærliggende å tro at noen av elevene må ha misforstått spørsmålet. Allikevel er det en viss mulighet for at noen av de 27% stammer fra de 22% som leser andre typer bøker mer enn en gang i måneden. Men det må understrekes at ingen av elevene gav uttrykk for at de leste hverken skjønnlitteratur, biografier, hobbybøker eller sakprosa i papirformat daglig eller ukentlig. Det faktum at så mye som 27% gir uttrykk for at de aktivt leser bok på fritiden virker da noe besynderlig. En mulig forklaring kan eventuelt ligge i om klassen hadde skjønnlitterært leseprosjekt på det tidspunktet hvor spørreundersøkelsen ble gjennomført. Dette åpner opp for at elevene sjeldent fritidsleser, samtidig som de på daværende tidspunkt holdt på med en bok. Tendensene er utvilsomt klare: Ungdom, både gutter og jenter, har et dårlig forhold til skjønnlitteratur generelt.

I følge Roe (2012, s.125-127) har gutter som tidligere nevnt et stort behov for å kunne identifisere seg med det de leser om, samtidig som de muligens stiller strengere krav til innhold enn jentene. Disse kravene kan knyttes til både tekstens innhold, tema og sjanger. I skjønnlitterære tekster innebærer dette at hovedpersonen enten må være like gammel eller noe eldre enn leseren, samtidig som handlingen, temaet og miljøet må være interessant og gå overens med vedkommendes personlige preferanser. Gutter i ungdomsskolealder viser det sterkeste behovet for å kunne identifisere seg med tekst, sjanger og hovedperson (Bjorvand, 2011). På denne måten ser vi at gutter kan betegnes som mer kresne i valg av skjønnlitteratur. Dessuten tyder mye på at de har et mer avgrenset interessefelt enn jentene, som på sett og vis betyr at de vil foretrekke færre og mer spesifikke sjangre, avhengig av hver enkelt gutt sine personlige preferanser.

Hvilke sjangre foretrekker gutter når de først skal lese skjønnlitteratur? Overraskende nok var guttene mer villige til å plukke ut sine favoritter blant sjangrene som ble listet opp i spørreundersøkelsen, og var sterkest representert på hele 7 av 10 sjangre. Fantasy, som også ble nevnt av begge guttene i intervjuene, samt spenning, er de to sjangrene som oppnådde høyest oppslutning. Krim og grøsser virker også jevnt over populære. Til tross for at den ikke når helt opp blant de større sjangrene i denne sammenhengen, må science fiction trekkes frem som noe særegent hos guttene. Ingen av jentene valgte å krysse av for denne sjangeren som en av sine favoritter. På en annen side ser man at sjangeren fremstår som temmelig attraktiv hos guttene. Både fantasy og science fiction kan regnes som særegne sjangre som ofte appellerer til en bestemt og avgrenset målgruppe. Spenning og krim vil ha et mye mer vidstrakt potensielt publikum, og vil oftere kunne appellere til begge kjønn. De må kunne ses på mer universelle sjangre, som det utgis svært mange bøker av. Fantasy og science fiction er sjangre som det blir satset betydelig mindre penger på av de norske forlagene. Allikevel er det grunn til å tro at det muligens kan være endring på gang, med bakgrunn i oppsvingen fantasy har hatt på nasjonale bestselgerlistene i litteratur. (NRK, 2013).

Gutten med god lesekompetanse antydte i intervjuet at han savnet skjønnlitteratur som appellerte til hans preferanser og interesser. Man fikk inntrykk av at den forrige virkelig gode leseopplevelsen han opplevde kom fra Harry Potter, som er en svært populær fantasyserie skrevet av den engelske forfatteren J.K Rowling. De samme tendensene så man hos gutten med dårlig lesekompetanse, som tidligere hadde oppsøkt J.R.R Tolkiens klassiske fantasyserie Ringenes herre. Til tross for at bøkene fremsto som tunge og vanskelige, virket ikke

interessen for fantasy å ha sunket noe nevneverdig for hans vedkommende. Løsningen ble å se fantasyserier og filmer forankret i samme sjanger. Denne interessen og appellen fantasysjangeren har på unge menn virker å være tilknyttet gutters personlige preferanser. Vi vet at gutter stiller strengere krav til litteraturen de leser (Roe, 2012, s.125-127). Dette innebærer at de er mer opptatt av egne interesser og personlige preferanser sammenlignet med jenter. Til tross for at resultatene fra spørreundersøkelsen tilsier noe annet, der gutter avga flest kryss innenfor 7 av de 10 sjangrene, vet man at gutter da velger sjanger som på best mulig måte samsvarer med egne interesser. Det faktum at fantasysjangeren er så populær også innenfor litteraturen kan ha en sammenheng med at det internasjonalt utgis mye spill, film og serier forankret innenfor denne sjangeren, ofte med menn som målgruppe. Dette kan ha vært medvirkende til å øke gutters interesse for sjangeren på tvers av underholdningsmedium.

Hva skal så til for å endre gutters lesevaner til å være mer sentrert rundt skjønnlitteratur? Det er et kjent faktum at gutter bruker mindre tid på skjønnlitteratur enn jenter (Lie et al., s.136). En mulig løsning kan eksempelvis være å utvide satsingsområdet rundt typiske guttesjangre som fantasy, i et forsøk på å fenge flere unge lesere. Til tross for at sjangeren er i oppsving nasjonalt, vet man at denne typen litteratur sjeldent støttes opp av høye markedsføringsbudsjetter. Fantasyforfatter Kristine Tofte (2012) never i en kronikk at de norske forlagene må følge de internasjonale tendensene og satse på fantasy, også for ungdom og voksne. Dette kan være roten til noe viktig, da forskning slår fast at det er på ungdomsskolen blant litt eldre elever at kjønnsforskjellene i lesing er størst (Roe, 2008, s.146). Kanskje kan det tenkes at det er i denne aldersgruppen man må satse på alternative sjangre som fantasy, rett og slett for å heve motivasjonen til lesing av skjønnlitteratur. Dessuten vet man at gutter er innarbeidet og knyttet til digitale underholdningsmedium, der utallige spill, filmer og serier konkurrerer om guttenes fritid, og reklame for spill, film og TV florerer over store deler av internett. I dette terrenget kan det blir vanskelig for norsk fantasylitteratur både å skille seg ut og markere seg i mengden. Muligens må en enda større satsing til for å få gutter til å lese skjønnlitteratur.

5.2 Hvilke holdninger til lesing har gutter?

Man vet at motivasjonen er avgjørende for viljen til å lese (Roe, 2011, s.38). Med bakgrunn i dette kan det være svært interessant å se nærmere på hvilke holdninger gutter har til lesing, og hvilke konsekvenser dette eventuelt får for lesekompetansen.

5.2.1 Gutters motivasjon og holdninger til lesing

Resultatene fra spørreundersøkelsen antyder at gutter er langt mindre motiverte til lesing enn jenter. I underkant av 1/4 hevdet at de ikke liker å lese, ved å si seg *helt uenig* i en av påstandene, og bekrefter med det hypotesen om at gutter har lite motivasjon og dårlige holdninger til lesing som fritidsaktivitet. Det er nærliggende å tro at gutter er avhengige av både ytre og indre motivasjon for å lese. Man kan påpeke at "Gutter leser ut fra en positiv nytteorientering og ut fra sin subjektive nyttevurdering" (Hoel og Helgevold, u.å, s.2). Med andre ord kan man slå fast at gutters motivasjon for lesing kan knyttes opp mot innholdet i teksten. Stoffet må ha en nytteverdi, som i stor grad er subjektivt bestemt av hver enkelt leser. Dette peker på en form for ytre motivasjon som hoveddrivkraft for lesingen. Samtidig vet man at gutter er avhengige av indre motivasjon og interesse for å være aktive lesere av skjønnlitteratur. Det kan dermed betraktes som svært alvorlig at norske gutter betegnes som de minst motiverte og engasjerte leserne i PISA sammenlignet med andre nordiske land. (Roe, 2010, s.102-104). Mangelen på motivasjon vil potensielt kunne gå ut over både de ytre drivkreftene for lesing, eksempelvis ønsket om å prestere bra på skolen eller imponere foreldre, samt den indre motivasjonen, som ofte bygger opp en iboende interesse for fritidslesing som underholdning.

Det kan ses på som opplagt at en eller annen form for indre motivasjon vil være det ideelle for gutter i tilknytning til leselysten, da ytre motivasjon ofte settes i sammenheng med en påtvunget aktivitet som motiverer gjennom ytre belønning. Slike motivasjonskilder kommer ofte i form av ros fra lærer, foreldre, eller ønsket om å få både god utdanning og jobb i fremtiden. I spørreundersøkelsen slo 22% av guttene fast at de bare leser når de må. Disse drives etter all sannsynlighet av en form for ytre motivasjon. Dette kan være lesing i skolesammenheng, lekser på fritiden eller innhenting av praktiske opplysninger i ulike situasjoner. Gutter med indre motivasjon for lesing vil kunne benytte fritidslesingen som et springbrett på veien mot bedre lesekompetanse, ofte uten at de er klar over det selv. Å fenge gutter med eksempelvis fantasy kan være utslagsgivende for å vekke denne indre motivasjonen, som på mange måter vil være svært nyttig for å heve lesekompetansen på sikt.

5.2.2 Foreldres innflytelse og påvirkning på gutters holdninger

Foreldre er av de aller viktigste rollemodellene et barn har i oppvekstårene. I løpet av sosialiseringprosessen tilegner barnet seg svært mange holdninger og meninger fra foreldrene og familien. Oppveksten er en lang og komplisert utviklingsprosess, som på ingen måte går av seg selv. Den skjer i stor grad gjennom et samspill mellom arv og miljø (Imsen, 2005, s.51 og 56). Lesing, leselyst og positive holdninger til lesing kan ses på som verdier foreldre i stor grad kan videreføre til barna sine, gjennom å oppfordre til lesing, introdusere barna for god litteratur i oppvekstårene, samt å lese aktivt selv. Siden gutter har dårligere lesekompetanse enn jenter, kan det utvilsomt være interessant å se på om en mulig forklaring på kjønnsforskjellene kan ligge i hvor vidt foreldre har ulike normer, forventninger og krav til gutter sammenlignet med jenter. Eksempelvis kan det være en hypotese at foreldre lar gutter drive med mer fysisk lek, spilling og aktiviteter, mens jenter blir oppfordret til å være roligere, lese barnebøker og å drive med andre aktiviteter enn gutter. Kan det rett og slett være en sammenheng mellom kravene man stiller til de ulike kjønnene og lesekompetansen de utvikler?

Resultatene fra spørreundersøkelsen og intervjuene peker utvilsomt på en sammenheng. Gutten med god lesekompetanse trekker flere ganger i intervjuet frem familien som kilden til leselysten han utviklet i løpet av oppveksten. Moren bidro aktivt ved å kjøpe tegneserier hver uke, samtidig som broren fortsatt var en aktiv leser den dag i dag. Begge foreldrene var flinke til å trekke frem de positive sidene ved lesing, samt motivere og oppfordre til å lese mest mulig skjønnlitteratur. Gutten med dårlig lesekompetanse kunne ikke erindre å ha blitt lest for som barn, og stilte seg negativ på spørsmål om hvor vidt foreldrene leste mye selv.

Spørreundersøkelsen tok for seg en rekke påstander som mer eller mindre kan knyttes direkte til foreldres påvirkning på gutters holdninger og motivasjon til lesing. Samlet sett fremsto gutter som langt mer skeptiske til om foreldrene i løpet av oppveksten hadde oppfordret og motivert til lesing og leselyst. 61% av guttene sa seg uenige i påstanden om hvor vidt foreldre hadde oppfordret aktivt til lesing. Dette var betraktelig høyere enn hos jentene, der så lite som 34% krysset av på *uenig* eller *helt uenig*. Tendensene var de samme da de ble spurt om å ta stilling til i hvilken grad foreldre, familie og venner hadde kjøpt bøker i jule- og bursdagsgave i oppvekstårene.

Det er vanskelig å utarbeide en konklusjon på hvorfor foreldre i mindre grad oppfordrer og motiverer gutter til lesing sammenlignet med det som er tilfellet for jenter. Dersom man tar utgangspunkt i hypotesen om at gutter i større grad enn jenter blir oppfordret og satt til fysisk lek, spilling og typiske uteaktiviteter, kan man forsøke å knytte dette opp mot de fremtidige jobbmuligheter for begge kjønn (Manger, Lillejord, Nordahl, Helland, 2011, s.45). Lesing knyttes kanskje oftere opp mot typiske akademiske og teoretiske yrker, snarere enn praktiske håndtverkeryrker. Samtidig vet man at det fortsatt er store kjønnsforskjeller både i valg av utdanning og yrker. Det er slett ikke umulig at lesing som grunnleggende ferdighet har høyere nytteverdi i yrker der flere kvinner enn menn er sysselsatt, som lærer, sosionom og sykepleier. Mange kan nok bevisst eller ubevisst se på yrker innenfor håndverk og industri som jobber uten særskilte krav om god lesekompetanse. Dette er yrker som blir ansett som tradisjonelle mannsyrker. Kan det da være enn sammenheng mellom foreldres fokus på å oppfordre og motivere til lesing, og de ubevisste forestillingene om barnas utsikter for fremtidig arbeid? Det kan også være en langt enklere og mindre komplisert forklaring på fenomenet. Rent biologisk er det store forskjeller på gutter og jenter. Muligens kan lesing som fritidsaktivitet ses på som bedre egnet for rolige jenter. Gutter kan kanskje være mer høylytte, ha større behov for fysisk utfoldelse og ha problemer med å sitte stille over lengre perioder. For mange foreldre kan det da eksempelvis føles mer passende å kjøpe en fotball i julegave fremfor skjønnlitteratur.

5.3 Pedagogisk nytteverdi

Den pedagogiske nytteverdien i dette forskningsarbeidet er utvilsomt svært stor. Kjønnsforskjellene i lesing er så store at det kan ses på som et problem for norsk skole. Mye tyder på at kjønnsforskjellene ikke har oppstått som et resultat av at jentene har blitt bedre til å lese, men heller at guttene har fått dårligere lesekompetanse (Roe, 2008, s.146). Med andre ord må noe gjøres. Kanskje burde man i enda større grad utrede og arbeide med mulige løsninger for å forebygge videre fall i gutters lesekompetanse. Gutter utgjør omtrent halvparten av det totale antallet elever i norsk skole, og deres lesekompetanse er på denne måten avgjørende for samfunnet både nå og i fremtiden.

Det store spørsmålet vil da være hvor man iverksetter og prøver ut tiltak, enten det er i skolesammenheng eller på guttenes fritid. Spørreundersøkelsen har tidligere slått fast at foreldre i mindre grad oppfordrer og motiverer gutter til lesing sammenlignet med jenter. Her

må det i enda større grad påpekes og informeres om at gutter har like stor nytteverdi av lesekompetanse som jenter, og at foreldre må være dyktige på å oppfordre begge kjønn til aktiv lesing på fritiden. Med bakgrunn i mine funn er det mye som peker på en sammenheng mellom gutters holdninger til lesing og deres dårlige lesekompetanse. Gutter mangler indre motivasjon, og de færreste har en iboende interesse av å lese på fritiden. Dette kan potensielt føre til mindre fritidslesing, som man vet har svært gunstig effekt på å utvikle god lesekompetanse (Roe, 2010).

Samtidig vet man at gutter foretrekker mindre og mer avgrensede sjangre innenfor skjønnlitteraturen. Det kan diskuteres om de norske forlagene historisk sett har vært flinke nok til å satse på disse sjangrene, både i form av markedsføring og viljen til å satse på forfattere, kanskje spesielt rettet mot de aller svakeste leserne. Dersom man lykkes med en slik satsing, og klarer å øke andelen som oppsøker litteratur på fritiden, må man også i skolene benytte seg av det mulige potensialet dette medfører. Ved å bygge en bro mellom gutters interesser og skolen, kan man muligens oppnå økt leselyst. Lærere må tørre å la gutter lese noe som opptar dem, da dette er svært viktig for gutters motivasjon og vilje til å lese. Mange gutter, deriblant gutten med lav lesekompetansen fra intervjuet, uttrykker interesse for bøker nært knyttet opp mot subjektive interesser og preferanser.

I tråd med målet om tilpasset opplæring for alle elever i norsk skole, burde det i større grad fokuseres på guttenes leselyst og lesekompetanse. Vi vet på nåværende tidspunkt at gutter og jenter har svært ulike lesevaner, holdninger til lesing og interesser innenfor litteraturen. Siden jentenes lesekompetanse holder seg temmelig stabil, tyder mye på at den nåværende undervisningsmodellen i lesing fungerer greit for dem, samtidig som deres foreldre virker å være dyktige på å motivere og skape interesse for lesing. Det faktum at gutters lesekompetanse til stadighet blir dårligere, og at vi ser en gradvis økning i antallet elever som befinner seg på det aller laveste kompetansenivået i lesing, tyder derimot på at mye fortsatt kan gjøres på dette området. Nytteverdien av forskning på gutters holdninger til lesing og lesevaner er enorm. Med denne kunnskapen kan man bygge en bro mellom skolen og gutters interesser, for å skape bedre indre motivasjon og gode holdninger til lesing.

6.0 Konklusjon:

Her vil jeg forsøke å kortfatte en endelig konklusjon på problemstillingen, samt oppsummere med de viktigste funnene fra min forskning. Hvilke lesevaner og holdninger til lesing har så ungdomsskolegutter i 2014?

Man ser helt tydelige tendenser til at guttene har langt dårlige holdninger til lesing enn jenter. Flertallet hevder at de rett og slett ikke liker å lese, både i min egen forskning og i PISA undersøkelser (Roe, 2010, s.98-100). Dessuten leser de mindre skjønnlitteratur, og bruker mer tid på spilling, TV-titting og internett. Svært få bruker nevneverdig mye tid på lesing av bøker. Så lite som 1 av 10 hevder å fritidslese mer enn en gang i måneden. Lesing digitalt er en aktivitet gutter i svært stor grad fyller fritiden med. Man kan slå fast at de bruker svært mye tid på chat, sosiale medier og lesing av nettsider og artikler om noe de er interesserte i.

Fantasy, spenning, grøsser og krim blir trukket frem som sjangre gutter foretrekker når de først skal lese skjønnlitteratur. I forskningsintervjuet var begge guttene enige om at fantasy var den sjangeren som vekket mest motivasjon og interesse hos leserne. Gutter har en tendens til å ha mer avgrensede og spesifikke preferanser når det kommer til litteratur, og er i stor grad avhengig av å kunne identifisere seg med innholdet for å oppleve leselyst. Dette innebærer blant annet at hovedpersonen må være av samme kjønn som leseren og innenfor en bestemt aldersgruppe. Samtidig må både sjanger, innhold og miljø samsvare med leserens subjektive preferanser.

Vi kunne også slå fast gjennom resultatene fra spørreundersøkelsen at foreldre til en viss grad er dårligere til å oppfordre og motivere gutter til lesing sammenlignet med jenter. Mye kan tyde på at de biologiske forskjellene hos kjønnene for enkelte foreldre kan gjøre det mer nærliggende å oppfordre jenter til lesing, samtidig som man ut fra tradisjonelle yrkesmuligheter og utdanning ofte ubevisst assosierer lesing med noe som er viktigst for jenter. Barn blir møtt av slike former for kjønnsrollesosialiseringer, som på sett og vis er med på å påvirke hvilke verdier, holdninger og motivasjon de utvikler ovenfor lesing (Manger et al, 2011).

Litteraturliste

- Bjorvand, A.M. (2011). *Den andre leseopplæringa: Utvikling av lesekompetanse hos barn og unge*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Bredesen, O. (2004). *Nye gutter og jenter*. Oslo: Cappelen.

- Hoel, T., Helgevold, L. (u.å). *Jeg leser aldri - men jeg leser alltid*. Hentet 01.05.2014 fra http://lesesenteret.uis.no/getfile.php/Lesesenteret/Gutter%20som%20lesere%20og%20bibliotekbruker_.pdf

- Lie, S., Kjærnsli, M., Roe, A., & Turmo, A. (2001, 4). Godt rustet for framtida? Norske 15åringers kompetanse i lesing og realfag i et internasjonalt perspektiv. Hentet 02.05.2014 fra http://www.pisa.no/pdf/fra_gamlesidene/hovedrapport_2004.pdf

- Lyster, S. (2011). *Å lære å les og skrive*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

- Manger, T., Lillejord, S., Nordahl, T., Helland, T. (2011). *Livet i skolen 1*. Bergen: Fagbokforlaget.

- NRK (2013). *Opptur for norsk fantasy*. Hentet 03.05.2014 fra <http://www.nrk.no/kultur/litteratur/opptur-for-norsk-fantasy-1.11400106>

- OECD. (u.å) *How do girls compare to boys in reading skills?*
Hentet 30.04.14 fra <http://www.oecdilibrary.org/docserver/download/9810131ec005.pdf?expires=1398851902&id=id&accname=guest&checksum=B0879BFF9328B85AFB2ED297BEF40BAA>

- Pisa. (u.å). *Resultater for leseprøvene i PISA*. Hentet 21.11.2013 fra <http://www.pisa.no/resultater/lesing.html>.

- Postholm, M, Jacobsen, D. (2011). *Læreren med forskerblick*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Postholm, Munthe, Haug, Krumsvik (2011). *Elevmangfold i skolen*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Roe, A. (2010). *Elevenes engasjement i lesing*. Oslo: Universitetsforlaget. s.94-117.
- Roe, A. (2011). *Lesedidaktikk - etter den første leseopplæringen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Roe, A. (2012). *Ungdom og lesing - hva forteller nasjonale og internasjonale leseprøver? Den andre leseopplæringa* (s. 104-129). Oslo: Universitetsforlaget.
- Roe, A. (2013). *Norske gutters resultater på nasjonale og internasjonale leseprøver*. I K.Kverndokken (Red.) *Gutter og lesing*. Bergen: Fagbokforlaget
- Teigen, K. (u.å) *Motivasjon*. Hentet 28.04.14 fra <http://snl.no/motivasjon>
- Tofte, K. (2012) *Sats fantastisk eller dø* (Kronikk) Hentet 01.04.2014 fra <http://www.dagbladet.no/2012/02/10/kultur/debatt/kronikk/litteratur/fantasy/20163019/>
- Utdanningsdirektoratet. (u.å). *Grunnleggende ferdigheter*. Hentet 19.11.2013 fra <http://www.udir.no/Lareplaner/Grunnleggende-ferdigheter/>
- Utdanningsdirektoratet. (u.å). *God leseopplæring. for lærere på ungdomstrinnet. Lesing som grunnleggende ferdighet*. Hentet 01.05.2014 fra <http://www.udir.no/Utvikling/Ungdomstrinnet/Lesing/Lesing-som-grunnleggende-ferdighet/God-leseopplaring--for-larere-pa-ungdomstrinnet/Hva-sier-forskningen/>
- Whitmire, R. (2010). *Why boys fail, saving our sons from an educational system thats leaving them behind*. Hentet den 04.05.2014 fra http://books.google.no/books?id=LGrw61_E5_0C&pg=PA83&dq=video+games+boys+reading&hl=no&sa=X&ei=3khmU76FHeKn4gTdjoHgCw&ved=0CCwQ6AEwAA#v=onepage&q=video%20games%20boys%20reading&f=false

8.0 Vedlegg

8.1 Spørreundersøkelsen

1. Er du gutt eller jente?

Gutt	
Jente	

2. Hvor ofte leser du: : (Ett kryss på hver linje).

	Aldri	Noen få ganger i året	En gang i måneden	Hver uke	Hver dag
Tegneserier					
Blogg					
Nettavisar og nettsider					
Skjønnlitteratur (Oppdiktete fortellinger. Romaner, noveller).					
Andre bøker (Faktabøker, hobbybøker, biografier).					
E-bøker					
Blader, magasiner, ungdomsblader, tidsskrifter, aviser.					

3. Hvor mye tid bruker du hver dag på disse tingene: (Ett kryss på hver linje).

	Aldri	30 minutt eller mindre	30 min til 1 time.	1 time til 2 timer	2 timer eller mer.
Surfe på nettet. (Sosiale medier, internett).					
Bruke mobiltelefon.					
Spill. (PC, mobil, xbox, playstation).					
Se på TV (Tv-serier, film, netflix, youtube etc.)					
Gjøre lekser.					
Høre på musikk					

4. Ta stilling til disse påstandene: (Ett kryss på hver linje).

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
Jeg liker å lese					
Jeg leser bare hvis jeg må					
Jeg leser en bok på fritiden.					
Jeg liker å gå på bokhandelen eller biblioteket.					
Å lese er bortkastet tid.					
Lesing av bøker er kjedeligere enn andre typer underholdning som spill, film, tv-serier, musikk, internett.					
Jeg liker best å lese digitalt (På internett, mobilen osv.)					

5. Hva heter favorittboken/bokserien din? _____ Har ingen:

6. Hvilken sjanger foretrekker du? (Du kan ha flere kryss).

Tegneserie	
Krim	
Fantasy	
Science fiction	
Faktabøker	
Young adult. (Twilight, hunger games etc).	
Kjærlighet	
Drama	
Grøsser/skrekke	
Spenning	

7. Hvor mye tid bruker du hver dag på digital lesing:

	Aldri	30 minutt eller mindre	30 min til 1 time.	1 time til 2 timer	2 timer eller mer.
Chatte og snakke med andre digitalt (Skype, facebook, sende sms etc).					
Lese blogg					
Lete etter info på nettet om ting du er interessert i. (Nettsider om f.eks fotball, mote, spill, film osv.)					
Lete etter praktiske opplysninger (Oppskrifter, tips, bussruter etc).					
Lese nettaviser og artikler.					
Skrive og lese på diskusjonsforum					

8. Ta stilling til disse påstandene. (Ett kryss på hver linje).

	Helt uenig	Litt uenig	Verken enig eller uenig	Litt enig	Helt enig
Mine foreldre/foresatte liker å lese					
Mine foreldre/foresatte leser mer bøker enn meg.					
Mine foreldre/foresatte har mange bøker hjemme.					
Mine foreldre/foresatte har motivert/oppfordret meg til å lese mye bøker i oppveksten.					
Jeg har fått mye bøker til jul og bursdager i oppveksten					

8.2 Intervjuguide

1) TEMA: Holdinger til lesing.

- 1.1 Hvordan ser du på deg selv som leser?
- 1.2 Er det noe spesielt du sliter med i lesing?
- 1.3 Hvor viktig synes du det er å være flink til å lese?
- 1.4 Hva tror du lesing kan ha å si for din fremtid, f.eks jobbmuligheter?
- 1.5 Hvilket forhold har du til bøker? Leser du mye?
- 1.6 Hvilket forhold til lesing føler du andre gutter i klassen har? Er lesing kult?
- 1.7 Hvordan føler du deg som leser i forhold til de andre i klassen? Føler du deg dyktig, eller henger du etter?
- 1.8 Hvor viktig tror du lesing er på den neste skolen du skal gå på, f.eks videregående?
- 1.9 Hva tror du må til for å få gutter til å like lesing? Hva skal til for å motivere dere?

2) TEMA: Familie, interesser og oppvekst.

- 2.1 Leser familien din mye?
- 2.2 Føler du at familien din har oppfordret deg og motivert deg til lesing i oppveksten?
- 2.3 Husker du om du ble lest for som liten, høytlesning?
- 2.4 Hvilke bøker foretrekker eventuelt dine foreldre?
- 2.5 Tror du foreldre forskjellsbehandler gutter og jenter ved at de oppfordrer jenter til å lese mer enn gutter?

3) TEMA: Skjønnlitteratur.

- 3.1 Hvilke sjangre foretrekker du hvis du skulle lese en bok?
- 3.2 Er det noe spesielt du er opptatt av i bøker, f.eks at det må være mye action, spenning eller seksualitet?
- 3.3 Leser du noen bok for tiden, eller har du lest noe de siste månedene? Om ikke, hva var den siste boken du leste?
- 3.4 Hva vil du si er årsakene til at gutter leser så lite bøker?
- 3.5 Hva synes du om lesing som underholdning sammenlignet med f.eks TV, spill og musikk?
- 3.6 Tror du internett, spill og TV tar opp så mye av tiden til gutter at det kan gå utover hvor flinke dere er til å lese? På hvilken måte føler du selv at det har påvirket din lesing?

4) TEMA: Digital lesing.

- 4.1 Leser du mye på PC eller mobil?
- 4.2 Hvor mye tid bruker du på sosiale medier, chat, internett og nettaviser hver dag?
- 4.3 Tror du at chat og facebook gjør gutter til dårligere lesere? Føler du at du blir påvirket av alle dialektene og måtene man skriver på?
- 4.4 Hvordan bruker du internett, mobil og sosiale medier på skolen? Kan det gå utover hvor flinke dere blir til å lese? Gir det motivasjon eller tar det bort motivasjon for å lære?